
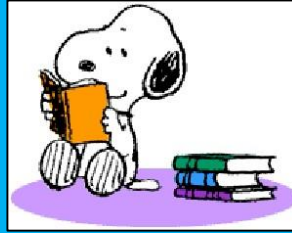

6. lecke A kereskedelmi bankok

A kereskedelmi bankok szerepe és szabályozása

 <p>Kosztopulosz Andreász</p>	<p>Mottó:</p> <p><i>„Jövőre nem akarok többet költeni, mint a jövedelmem, még ha ehhez kölcsön is kell kérnem.”</i></p> <p>Mark Twain</p>	<p>Kulcsfogalmak:</p> <p>kamatmarzs, univerzális bankok, hitelintézet, bank, szakosított és szövetkezeti hitelintézet, pénzügyi vállalkozás, védvonalak, aktív, passzív és semleges bankműveletek</p>	 <p>≈ 20 perc</p>
--	---	---	--

A kereskedelmi bankok szerepe és szabályozása

A kereskedelmi bankok a **közvetett tőkeáramlást** biztosító legfontosabb pénzügyi közvetítő intézmények, fő tevékenységük **a betétgyűjtés, a hitelnyújtás és a fizetési forgalom lebonyolítása.**

Hitelműveleteikkel **pénzt teremtenek.**

A kereskedelmi banki tevékenység **„veszélyes üzem”**, mivel a bank zömmel nem a saját pénzével, hanem ügyfelei pénzével gazdálkodik. Csak olyan kockázatot vállalhat, ami nem fenyegeti a betétesek pénzét – törvények, jegybanki és felügyeleti szabályok hivatottak ezt biztosítani. **A bizalom fenntartása alapvető jelentőségű a pénzközvetítésben.**

A kereskedelmi bank alapvető szolgáltatása, hogy betéteket gyűjt és az így szerzett forrásokat kihelyezi. A bank **nyeresége** a hitelek után szedett és a betétek után fizetett különbségéből adódik, ez az úgynevezett **kamatmarzs**. A bankok közötti erőteljes verseny azonban leszorítja a nyereség ezen formáját, így a bankok nyereségében egyre nagyobb hányadot kezd elfoglalni az egyéb szolgáltatások nyújtásából származó, **nem kamatjellegű bevétel** (jutalékok, díjak, amelyek többek között a fizetési forgalom lebonyolításához, hitelgaranciák nyújtásához kapcsolódnak).

A bankok a közvetítésben alapvető szerepet játszanak a rövid és hosszú távú igények összehangolásában, azaz **lejárat transzformációt** hajtanak végre. Ezt azért tudják megtenni, mert nagyon sok ügyféllel vannak kapcsolatban, akik megtakarításait elhelyezik a banknál, de általában rövid futamidőre. Azonban a nagy számok törvénye alapján egyszerre nem fogja mindenki kivenni a pénzét (kivéve bankpánik esetén), így mindig rendelkezésre áll annyi forrás, hogy a hosszabb távú hiteligényeket is ki lehessen elégíteni. Ehhez a funkcióhoz szorosan kapcsolódik a **likviditási transzformáció**, amelynek

lényege, hogy a megtakarítások likviditásának megőrzése mellett (látra szóló betétek) a bank illikvid eszközöket (pl. beruházási hitelkihelyezéseket) tart a mérlegében.

Hasonlóképpen kell értelmezni a **volumen transzformációt**, ami azt jelenti, hogy a sok kis forrás összegyűjtésével és „összegyűrésével” lehetővé válik a nagyobb volumenű finanszírozási igények kielégítése is. Végül, a **kockázati transzformáció** azt jelenti, hogy a kihelyezések magasabb pénzügyi kockázatait közvetlenül nem viselik a betétesek (közvetve persze igen, hiszen ha egy bank a túlzott kockázatvállalás miatt csődbe megy, akkor azt – betétbiztosítás híján – a betétesek pénze bánja), ezért a bankbetét alacsony kockázatú megtakarítási formaként észlelik a szereplők.

Az üzleti bankok **két alapvető típusa** alakult ki:

- Az **angolszász** (angol és amerikai) rendszer az üzleti bankok tevékenységi körét mereven elhatárolja aszerint, hogy mely bankok foglalkozhatnak kizárólag betétgyűjtéssel és hitelezéssel és melyek értékpapír műveletekkel vagy befektetésekkel (pl. projekt- és létesítményfinanszírozással).
- Az európai kontinensen az **univerzális** (német típusú) bankok alakultak ki és terjedtek el, amelyek valamennyi bankári tevékenység művelésére jogosultak (pénzügyi szupermarketek).

A hazai szabályozás (2013. évi CCXXXVII. törvény a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról) **a pénzügyi intézményeket két kategóriába** sorolja: megkülönböztet hitelintézetet és pénzügyi vállalkozást. A törvényben meghatározott **pénzügyi szolgáltatásokat csak pénzügyi intézmények nyújthatják.**

Hitelintézet az a pénzügyi intézmény, amely a pénzügyi szolgáltatások és kiegészítő pénzügyi szolgáltatások közül legalább betétet gyűjt vagy más visszafizetendő pénzeszközt fogad el a nyilvánosságtól (ide nem értve a külön jogszabályban meghatározott nyilvános kötvénykibocsátást), valamint hitelt és pénzkölcsönt nyújt. Csak hitelintézet fogadhat el, illetve gyűjthet betéteket, valamint fogadhat el a nyilvánosságtól a saját tőkéjét meghaladó mértékben más visszafizetendő pénzeszközöket. Kizárólag hitelintézet jogosult pénzforgalmi szolgáltatások nyújtására, beleértve a készpénz-helyettesítő fizetési eszköz kibocsátását is.

Pénzügyi szolgáltatások és kiegészítő pénzügyi szolgáltatások

A 2013. évi CCXXXVII. törvény a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról taxatív felsorolja a hitelintézetek és pénzügyi vállalkozások által nyújtható szolgáltatások. Ezek a tevékenységek kizárólag felügyeleti (MNB) engedéllyel folytathatók.

„3. § (1) Pénzügyi szolgáltatás a következő tevékenységek üzletszerű végzése forintban, devizában vagy valutában:

- a) betét gyűjtése és más visszafizetendő pénzeszköz nyilvánosságtól történő elfogadása, b) hitel és pénzkölcsön nyújtása,
- c) pénzügyi lízing,
- d) pénzforgalmi szolgáltatás nyújtása,
- e) elektronikus pénz kibocsátása,
- f) olyan papír alapú készpénz-helyettesítő fizetési eszköz (például papír alapú utazási csekk, váltó) kibocsátása, illetve az ezzel kapcsolatos szolgáltatás nyújtása, amely nem minősül pénzforgalmi szolgáltatásnak,
- g) kezesség és garancia vállalása, valamint egyéb bankári kötelezettség vállalása,
- h) valutával, devizával - ide nem értve a pénzváltási tevékenységet -, váltóval, illetve csekkel saját számlára vagy bizományosként történő kereskedelmi tevékenység,
- i) pénzügyi szolgáltatás közvetítése,
- j) letéti szolgáltatás, széfszolgáltatás,
- k) hitelreferencia szolgáltatás, valamint
- l) követelésvásárlási tevékenység.

(2) Kiegészítő pénzügyi szolgáltatás a következő tevékenységek üzletszerű végzése forintban, valutában, illetve devizában:

- a) pénzváltási tevékenység;
- b) fizetési rendszer működtetése;
- c) pénzfeldolgozási tevékenység;
- d) pénzügyi ügynöki tevékenység a bankközi piacon;
- e) forgatható utalvány kibocsátására irányuló tevékenység;
- f) hitel-tanácsadási tevékenység.”

A törvény a **hitelintézet három típusát** ismeri: a bankot, a szakosított hitelintézetet és a szövetkezeti hitelintézetet.

A **bank** az a hitelintézet, amely elvileg az összes pénzügyi szolgáltatást nyújthatja. A bank tehát „univerzális hitelintézet” ahol az ügyfél egyetlen helyen minden pénzügyi szolgáltatást megkaphat.

A **szakosított hitelintézet** számára külön törvény határozza meg a végezhető tevékenységeket, illetve ezek végzésének szabályait, nem kaphat engedélyt a pénzügyi szolgáltatás teljes körének végzésére. Szakosított hitelintézet jellegzetessége, hogy vagy az ügyfélköre, vagy a tevékenysége, esetleg mindkettő korlátozott, és a tevékenység végzésének módját, a kockázatok csökkentésének módszereit is sajátos szabályok rendezik (pl. Magyar Fejlesztési Bank).

A **szövetkezeti hitelintézet** elnevezés – egyebek mellett – a takarékszövetkezeteket és a hitelszövetkezeteket rejti. Ezeknél ugyanis elsődlegesen nem az általuk végzett pénzügyi szolgáltatások, hanem a szövetkezeti formából származó sajátosságok igényelnek eltérő szabályozást. (pl. egy tag - egy szavazat alapelv). A hitelszövetkezetek a szövetkezeti hitelintézetek tevékenységi köreit végezhetik, de a pénzváltás kivételével csak a saját tagjaik körében.

Harmadik országbeli hitelintézet fióktelepe útján a törvényben meghatározott tevékenységeket (néhány kivételtől eltekintve) végezhet, ha ezek végzésére a székhelye szerinti felügyeleti hatóságtól engedéllyel rendelkezik.

Pénzügyi vállalkozás az a pénzügyi intézmény, amely egy vagy több pénzügyi szolgáltatást végez, illetve a pénzügyi holding társaság.

A pénzügyi intézmények **kulcsszerepet töltenek be** a pénzügyi rendszerben és a nemzetgazdaságban:

- a pénzügyi közvetítés
- a monetáris politika
- a fizetési rendszerek működtetése és
- a bizalom fenntartása révén.

A bankok a lakosság és a vállalatok likvid pénzeszközeinek legfontosabb letéteményesei, az összegyűjtött pénzeszközöket hitelek nyújtására és befektetések finanszírozására használják fel. A pénzügyi intézmények elősegítik a megtakarítók és a hitelfelvevők egymásra találását, továbbá azt, hogy a különböző lejáratú és összegű megtakarítások olyan gazdasági ágazatokba áramoljanak, amelyek a

legnagyobb **hatékony**gal és jövedelmezőséggel képesek azokat felhasználni. Ily módon megosztják és mérséklék a gazdaság egyes szereplőinek kockázatát.

A bankok teremtik meg a kapcsolatot a jegybank és a gazdaság között a **monetáris politika** érvényesítésében. Ahhoz, hogy a monetáris politika impulzusai zökkenőmentesen és késedelem nélkül éreztessék hatásukat a pénzügyi rendszerben és a gazdaság egészében, szükség van egy erős, a körülményekhez alkalmazkodni képes bankrendszerre.

A bankok jelentik az ország **fizetési rendszerének alapját**. Tekintettel a modern pénzügyi és üzleti rendszerekben kialakult szoros kapcsolatokra és összefonódásokra, a fizetések mechanizmusában bekövetkező esetleges törés súlyos következményekkel járhat.

Egy nagy súllyal rendelkező pénzintézet, illetve pénzintézeti csoport bukása jelentősen befolyásolhatja a gazdaságba kerülő pénz mennyiségét, zavarokat okozhat a fizetési rendszerben, és ezáltal kihatással lehet a reálgazdasági folyamatokra is. Igaz ugyanakkor az is, hogy méretétől függetlenül bármely bank csődje veszélyeket hordoz magában. Ennek oka, hogy egyetlen pénzintézet bukása is könnyen tovagyűrűzhet, és maga után vonhatja a pénzügyi közvetítői rendszerbe vetett **bizalom** megingását. A stabilitás helyreállítása érdekében szélsőséges esetben állami beavatkozásra is szükség lehet.

Mіндеzen okoknál fogva a pénzügyi intézmények mindenütt a világon **szigorúbb, szorosabb állami szabályozás és felügyelet** mellett tevékenykednek, mint más üzleti vállalkozások.

A **pénzügyi (banki) tevékenység szabályozásának a legfontosabb célja** olyan jogi környezet megteremtése, amelyben egyszerre biztosított:

- a betét- és más idegen források tulajdonosainak védelme;
- a közvélemény bankrendszerbe vetett bizalmának megőrzése;
- egységes versenyfeltételek megteremtésével a pénzügyi intézmények egészséges versenye;
- a pénzügyi intézményrendszer hatékony, ugyanakkor stabil és biztonságos működése;
- bankcsőd esetén a betétbiztosítás, az állam és végső soron az adófizetők veszteségeinek csökkentése;
- a fogyasztók érdekeinek védelme.

A pénzügyintézet mint jól meghatározható sajátosságokkal rendelkező üzleti vállalkozás **piacra lépéséhez** (alapítás), működéséhez, de a **piacról történő kilépéséhez** (felszámolás) is a megbízhatóságot és a stabilitást előtérbe helyező társadalmi-gazdasági igények és várakozások tapadnak. Ezeket az elvárásokat **különleges szabályok és** a szabályok érvényesülését biztosító **intézmények** foglalják keretbe és védik minden piacgazdaságban.

- Az **első védvonal** a pénzügyintézetek piacra lépésekor a döntő részben normatív (bankfelügyeleti) engedélyezési feltételek előírása.
- A **második védvonalat** maga a pénzügyintézet építi ki megfelelő belső irányítási és ellenőrzési rendszerrel, szakszerűen, felelősen működő igazgatósággal, felügyelőbizottsággal, belső ellenőrzéssel, „zárt” banküzemmel.
- A **harmadik védvonalat** a pénzügyintézetek önszerveződése, összefogása révén létrehozott, közösen működtetett bankközi intézmények – úgymint a giro, a központi adósnnyilvántartás, a szakmai érdek-képviselői szövetségek (pl. Bankszövetség).
- A **negyedik védvonal** a megfelelően kialakított jogi-szabályozási környezet.
- Az **ötödik védvonal** az ellenőrzési rendszer, azon belül is a jegybanki bankfelügyeleti ellenőrzési, felügyeleti intézkedési és szankcionális rendszer.
- A **hatodik védvonal** a különböző kötelező illetve önkéntes betétvédelmi alapok, szervezetek, a pénzügyintézetek kihelyezéseikért garanciát vállaló intézmények (OBA, Garantiqa-Hitelgarancia Zrt. stb.) rendszere.

6. lecke A kereskedelmi bankok

A kereskedelmi bankok szerepe és szabályozása

A bankári műveletek a letéti, később a betéti üzletágból fejlődtek ki. A bankoknál elhelyezett betétek **nemcsak kötelezettséget** fejeznek ki az ügyfelek irányában, de egyben **forrásul is szolgálnak** más bankügyletek számára.

A bank által végzett műveleteket **három csoportba** sorolhatjuk. A **passzív bankügyletek** a bank forrásgyűjtő tevékenységét jelentik, azaz olyan mozgásokat, melyek **a mérleg forrás oldalán** okoznak változásokat. Ezek teszik lehetővé a bankoknak, hogy **aktív ügyleteket** is végezhesse, amelyek tehát a bank rendelkezésére álló **források kihelyezését** jelentik, azaz olyan ügyletek, amelyek a bank eszköz oldalán okoznak mozgásokat. Végül, vannak a **semleges ügyletek**, amelyek nem sorolhatók a fentiek közül egyik csoportba sem, vagy, mert **nem okoznak változást a bank mérlegében**, vagy, mert **mindkét oldalt érintik**. A semleges és az egyéb bankműveletek esetében sem követelés vagy vagyonra szóló jog, sem tartozás nem keletkezik, ezért ezeket indifferens bankügyleteknek is nevezik. Ezek fontosságát és arányát a **jövedelemtermelésben játszott növekvő szerepük** határozza meg, annak ellenére, hogy a bankszolgáltatások kiteljesedésével a semleges és az egyéb bankműveletek közül számos a passzív vagy az aktív banktevékenységre utaló jellemzőkkel is bír.

További érdekes információk a témában

Látogasson el a Garantiqa Hitelgarancia Zrt. (<http://garantiqa.hu/bemutakozas/>) és az Országos Betétbiztosítási Alap (<http://www.oba.hu/hu/cimlap>) honlapjára és ismerje meg a két szervezet alapvető céljait!

Garantiqa
Hitelgarancia Zrt.

 OBA

Ellenőrző kérdések:

1. *Mit jelent az a kifejezés, hogy a bank „veszélyes üzem”?*
2. *Milyen transzformációk elvégzésével segítik a kereskedelmi bankok a megtakarítások és a beruházások találkozását?*
3. *Miben különbözik az angolszász és a német típusú bankrendszer?*
4. *Mit jelent a hitelintézet és milyen három fajtáját különbözteti meg a hitelintézeti törvény?*
5. *Mivel támasztaná alá, hogy a pénzügyi intézmények kulcsszerepet töltenek be a pénzügyi rendszerben és a nemzetgazdaságban?*
6. *Mik a pénzügyi (banki) tevékenység szabályozásának a legfontosabb céljai?*
7. *Melyek a biztonságos banki működés védvonalai?*
8. *Határozza meg a bankműveletek három nagy csoportját!*

6. lecke A kereskedelmi bankok

A kereskedelmi bankok szerepe és szabályozása

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR
KÖZGAZDÁSZ KÉPZÉS
TÁVOKTATÁSI TAGOZAT
LECKESOROZAT
COPYRIGHT © SZTE GTK 2017/2018

A LECKE TARTALMA, ILLETVE ALKOTÓ ELEMEI ELŐZETES,
ÍRÁSBELI ENGEDÉLY MELLETT HASZNÁLHATÓK FEL.

JELLEN TARTALYAG
A SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEMEN KÉSZÜLT
AZ EURÓPAI UNIÓ TÁMOGATÁSÁVAL.
PROJEKT AZONOSÍTÓ: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BÉFEKTETÉS A JÖVŐBE